

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

1/3

neuvotteleva virkamies Tarja Reivonen-Kavonius
johtava asiantuntija Teo Kangaspunta

Lausunto
27.2.2024

Eduskunnan talousvaliokunta

ASIA: HE 100/2023 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI SAAMELAISKÄRJÄ-
JISTÄ ANNETUN LAIN JA RIKOSLAIN 40 LUVUN 11 §:N MUUTTAMISESTA

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä saamelaiskärjistä annetun lain ja rikoslain muuttamisesta. Ministeriö on lausunut kirjallisesti aikaisemmasta ns. Timosen toimikunnan esityksestä 3.1.2023 (HE 274/2022 vp). Siihen nähden nyt käsitellyssä olevassa hallituksen esityksessä on otettu huomioon ministeriön esittämiä huomioita.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa esityksen yleisten tavoitteiden olevan kannatettavia. On tärkeää saada lainsäädäntö vastaamaan Suomea sitovia kansainvälistä lainsäädäntöä ja sopimuksia. Ministeriö katsoo, että esityksellä voi olla vaikutuksia maankäyttöä ja elinkeinojen harjoittamista koskeviin edellytyksiin ja se voi lisätä viranomaistehtäviä hoitavien hallinnollista taakkaa.

Esityksessä on aikaisempaa paremmin arvioitu esityksen vaikutuksia. Esityksen vaikutusten arviointia on täydennetty mm. käyttäen esimerkinnomaisesti työ- ja elinkeinoministeriön syksyllä 2023 toimittamaan aineistoa ehdotetun 9 §:n vaikutuksista työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon-alalla. Tätä ministeriö pitää hyvin tarpeellisena. Esityksen vaikutuksia sekä yritysten että lainsäädäntöhankkeiden joustavaan ja nopeaa toteuttamiseen sekä viranomaisten hallinnolliseen taakkaan ja kustannuksiin on tarpeen jatkossa seurata.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa hallituksen esitystä, mutta nostaa sitä koskien vielä seuraavia huomioita:

9 § Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite.

Ehdotus laajentaa neuvottelu- ja yhteistoimintavelvoitetta nykyisestä.

Voimassaolevan sääntelyn mukaan neuvotteluvelvoite koskee toimenpiteitä, jotka voivat ”välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisien asemaan alkuperäiskansana”. Ehdotetun 9 §:n 1 momentin mukaan yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite koskisi toimenpiteitä, joilla voi olla erityinen merkitys saamelaisille. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että muutos laajentamisen ohella viivästyttää eri asioiden käsittelyä.

Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi 9 §:n 1 momentin muutosten tuovan neuvotteluvetoisuuden piiriin uutena muun muassa eräät valtioneuvoston strategiat. Neuvotteluvetoisuuden katsotaan viivästyttävän strategioiden laatimista arvioilta jopa useita kuukausia.

Lisäksi velvoite koskisi jatkossa viranomaisten ohella myös muita julkisia hallintotehtäviä hoitavia. Perustelujen mukaan ministeriöiden ja valtion keskushallinnon muiden viranomaisten lisäksi tarkoitetaan valtion alue- ja paikallishallintoviranomaisia, kaikkia kunnallisia viranomaisia sekä sellaisia toimijoita, joille on laissa tai sen nojalla osoitettu julkisia hallintotehtäviä hoidettavaksi. TEM:n hallinnonalalla laajennus voisi tarkoittaa ministeriön ja sen alaisten virastojen (TEM, Energiavirasto, Business Finland, ELY-keskukset jne.) lisäksi ilmeisesti myös julkista hallintotehtävää hoitavia toimijoita kuten Business Finland Oy sekä mahdollisesti paikallisia verkkoyhtiötä. On hyvä, että pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on otettu huomioon TEM:n huoli uusien toimijoiden koulutuksen tarpeesta sekä toive seurata muutaman vuoden kuluttua lainmuutoksen vaikutuksia viranomaisiin ja muihin sen piiriin tuleviin toimijoihin. Myös saamelaiskäräjien resursseista TEM on esittänyt huolensa.

Pykälän 1 momentin mukaan esitys koskisi hallinnollisia päätöksiä, jollaisia ovat esimerkiksi yrityksille tehtävät investointi- ja kehittämistukipäätökset. Niiden osalta on otettava huomioon, että kyse on yksittäisen yrityksen tietoja koskevasta asiasta, jotka eivät ole julkisia ja joihin neuvotteluvetoisuutta TEM:n näkemyksen mukaan ei voi soveltaa. Neuvottelu- ja yhteistoimintavelvoitteesta säädettyä tulee ministeriön mielestä selkeästi ottaa kantaa, miten käsitellään hankkeisiin sisältyviä esimerkiksi salassa pidettäviä tietoja.

Esityksen perusteluihin on nyt lisätty, että myös saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan saamelaiskäräjälain 4 a §:n mukaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakiä sekä hallintolakia (434/2003), jossa säädetään muun muassa esteellisyydestä (27-30 §). Ministeriön mielestä lisäys on perusteltu ja tarpeen.

9a § Saamelaisten huomioon ottaminen viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien toiminnassa

Suhteessa asiaa koskevaan aikaisempaan hallituksen esitykseen HE 274/2022 vp, nyt ehdotetun lain 9 a §:stä on poistettu säännös, jonka mukaan *arvioinnissa on otettava huomioon eri viranomaisten toiminnan ja eri aikoina tehtyjen toimenpiteiden yhteisvaikutukset* (ns. vaikutustenarviointi ja saamelaiskulttuurin heikentämiskiellot). TEM pitää hyvänä säännöksen poistamista ehdotuksesta. Säännöstä olisi ollut käytännössä vaikea toteuttaa ja se olisi lisännyt merkittävästi hallinnollista taakkaa.

9b § Menettely yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa

Neuvottelumenettelyihin TEM on aikaisemmin hyödyntänyt oikeusministeriön julkaisemaa muistiota (OM:n muistio saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesta neuvotteluvetoisuudesta, 23.11.2017) esimerkiksi aluekehittämisen ja kaivoslainsäädännön valmistelun yhteydessä. Muistio on antanut neuvottelujen käymiseen hyvin käytännön tukea. Nyt ehdotettu menettelysäännös tuo menettelyihin yhdenmukaisuutta eri toimijoiden kesken, mutta jättää kulloisenkin asian osalta joustovaraa. Tätä ministeriö pitää tarpeellisena.

Esityksessä ehdotetaan voimassa olevan lain 9 §:n 2 momentin säännökset neuvottelujen ilmoittamisesta saamelaiskäräjille ja mahdollisuuden käyttämättä jättämisestä siirrettäväksi uuteen 9b §:ään. TEM:n näkemyksen mukaan neuvottelutilaisuuden käyttämättä jättämistä koskeva säännös on tärkeä ja on käytännössä osoittautunut erittäin tarpeelliseksi. Käytännössä saamelaiskäräjiltä ei aina saada kohtuullisessa ajassa vastausta neuvottelukutsuun ja tämä voi aiheuttaa epätietoisuutta ja aikatauluongelmia erityisesti hallituksen esitysten valmistelussa.

Pykälän 3 momentissa on vaadittu, että saamelaiskäräjille tulee varata kohtuullinen aika valmistautua neuvotteluihin. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että lakiin tulisi sisällyttää vastaavaa sääntelyä myös neuvottelun toisen osapuolen neuvotteluedellytysten varmistamiseksi siten, että myös sillä on riittävä aika tutustua saamelaiskäräjien neuvotteluesitykseen ja kannanottoihin. Käytännössä saamelaiskäräjien toimittamien asiakirjojen osalta on esiintynyt ongelmia, mikä hidastaa ja haittaa neuvottelujen onnistumista sekä saattaa lykätä asioiden valmistelua.